

ลัทธิกรรมเนี่ยมต่าง ๆ ภาคที่ ๒๔

ประวัติสังเขปชนชาติ แม้ว เย้า มุเซอร์

นายร้อยตำรวจเอก ชุนกำราบอรินทร

พิมพ์ใน การปลงศพ สอนของคุณ

นางมอญ ศษะนันท์ ผู้มารดา

วันที่ ๑๕ มกราคม พ.ศ. ๒๔๗๕

โรงพิมพ์ ภูไท TUDC 16/07/2564
ถนนจักรพรรดิพงษ์ จังหวัดพระนคร

เกิดปีขาลวันอังคารเดือน ๕ ถึงแก่กรรมวันที่ ๒๘ ตุลาคม

พ.ศ. ๒๔๗๓ อายุ ๘๕ ปี

TUDC

16/07/2564

นางมอญ ศษะนันท์

คำนำ

นายร้อยตำรวจเอก ขุนกำราบอรินทร จะทำงาน แปล ศพ
นางมอญ ศศะนันท์ ผู้มารดา ใคร่จะพิมพ์หนังสือ แจกในงานนั้น
จึง มอบ ฉันทะให้ นายทองย้อย ศศะนันท์ มาขอ สอข กัน หนังสือ ที่
ราชบัณฑิตยสภา พบเรื่อง ประวัติสังเขป ชนชาติแม่ เจ้า มุเซอร์
ก็ พอใจ จึง ขอ อนุญาต พิมพ์ ราชบัณฑิตยสภาได้ อนุญาตให้ตาม
ความประสงค์.

หนังสือเรื่องประวัติสังเขป ชนชาติแม่ เจ้า มุเซอร์นี้ พระยา
กสิการบัญชา เจ้าพนักงานที่ คินมณฑลพายัพได้ ส่ง มาให้ หอพระสมุด
สำหรับพระนคร และ แลลงมาว่า หนังสือ เรื่องนี้ พระยากสิการบัญชา
ได้พบ ระเบียบที่ มณฑล พายัพ ไม่ทราบ ว่า ผู้ใด แต่ง สืบได้ความ
แต่ ว่า ปลัด มณฑล ประจำจังหวัด ส่ง ให้ นายอำเภอ และ เจ้าหน้า
แผนกต่าง ๆ สอข สอน รวบรวม ขึ้น เพื่อจะ ส่ง มาพิมพ์ในงานสยามรัฐ
พิพิธภัณฑ์ ณ สวน ลุมพินี เมื่อ งาน ที่ สวน ลุมพินี เลิก ไป หนังสือ นี้ จึง
ค้าง อยู่ ราชบัณฑิตยสภา เห็น ว่า เป็น ขนบ ธรรมเนียม ของ ชน ชาว
เหนือ ซึ่ง นับว่า เป็น ความ ร้อย่าง หนึ่ง อัน ควร พิมพ์ ให้แพร่ หลาย ได้
จึง อนุญาตให้ พิมพ์ขึ้น เป็น สมุด เล่มนี้

ราชบัณฑิตยสภา

วันที่ ๕ มกราคม พุทธศักราช ๒๔๗๕

ประวัติสังเขปของชนชาติแม่

ว่าด้วยลักษณะรูปร่าง

แม่ เป็น คน ชาว คอย ชาคี หนึ่ง ซึ่ง เติม อยู่ใน ประเทศ ช้อ และ ยูนาน แม่ ที่ เป็น ชาย ร่างกาย สั้น ทัด ไช หน้า และ ส่วน ต่าง ๆ ของ ร่างกาย คล้าย จีน และ ช้อ ด้ว น ผม เบี้ย อย่าง จีน ครั่ง ก่อ น ๆ แต่ ไม่ ตก เบี้ย ฟัน ขาว (ไม่ กิน มาก) นัยตา ค่ำ ผิว เนื้อ ขาว เหลือง ชอย สย ยา ผน

ผู้หญิง ร่างกาย สั้น ทัด ผิว เนื้อ ขาว เหลือง นัยตา ค่ำ ไช หน้า อย่าง ผู้หญิง จีน ฟัน ขาว (ไม่ กิน มาก) เจาะ หู ไว้ ผม ยาว เกลา ผม ขมวด เป็น รอม อยู่ กลาง ศีรษะ กล้าม เนื้อ แข็ง น่อง สั้น แล กง ให้ เห็น ว่า ทำ การ หนัก และ แขง แรง ใน การ เกร

ทำเลที่อยู่และลักษณะธรรมเนียม

คน ชาคี น ชอย อยู่ ยน ภูเข่า ที่ สูง และ เย็น ถือ สิทธิ การ ไร่ ไร่ เจ้า และ ไร่ ไร่ สิทธิ การ ไร่ ไร่ มี ขนบ ธรรมเนียม อย่าง จีน มี การ กิน วอ (ไร่ ไร่ ใหม่) พร้อม กัน กับ ทรุษ จีน การ นัย วัน เคน น ยี่ ก็ เช่น เกียว กับ จีน

การ กิน วอ หรือ วัน ทรุษ ของ เขา นั้น มี พธิ ทำ ศลาย กับ จีน คือ มี การ ฆ่า ไก่ และ สกร ทำ ของ ไร่ ไร่ และ ยิง ยน และ มี การ ชมนม เลียง กัน แล้ว มี การ เล่น เคน ไร่ อย่าง เอ็ก เกริก ทั้ง หนีง และ ไร่ ซึ่ง เขา ถือ กัน ว่า เป็น วัน สำคัญ ตาม ประเพณี ของ เขา

การ เกิด บุตร ก็มี มค หมอ ชาว ของ เขา มา ทำ การ คลอด บุตร คล้าย คลึง กับ คน เมือง นี้ เหมือน กัน เมื่อ คลอด แล้ว มารดา ก็ พ้น ท้อง ไว้นั่ง เอน หลัง อยู่ เฉย ๆ ราว ๑๕ วัน รับประทานอาหาร น้ำ ร้อน กับ ยา ยา ของ เขา การ ปฏิบัติ เท้า ก็ ให้ นม มารดา กิน เช่น เดียว กัน

การ แ่่ง งาน มี อรรถ นิยม ไม่ ต่าง อะไร กับ จีน คือ ฝ่าย ชาย นำ เงิน ไป ซื้อ ผู้ หญิง จาก บิดา มารดา เช่น ภรรยา (เงิน ที่ เรียก ว่า ซอน นเห็น จะ เป็น ค่า นำนม, เขายน ของ บิดา มารดา) ไม่มี

การ พุด จา (ผู้ สาว อย่าง คน เมือง ถ้า ชอบใจ กับ คน ไท ก็ ไป พุด ขด ซอก กัน เมื่อ ตก ลง กัน แล้ว ก็ มี การ ทำ พิธี แ่่ง งาน นำ เงิน ไป มอบ หมาย และ ใ้ ้วย บิดา มารดา ทั้ง สอง ฝ่าย และ เลียง คู่ กัน ทั้ง สอง ฝ่าย อย่าง เขิก เกริก คล้าย กับ จีน เมื่อ แ่่ง งาน เสร็จ แล้ว หญิง ต้อง เป็น กรรมสิทธิ์ ฝ่าย ชาย อย่าง เด็ดขาด และ ต้อง มา อยู่ กับ ฝ่าย ชาย ถ้า ผู้ ชาย หญิง จะ ต้อง อยู่ เลียง คู่ ลูก กับ บิดา มารดา ฝ่าย ผู้ ชาย ค่อย ไป อีก ค่อย มา เมื่อ บิดา มารดา นั้น ตาย แล้ว ก็ ต้อง การ มี ผู้ อื่น ก็ ใ้ แต่ ต้อง ไป อยู่ กับ ผู้ โทษ ลำภัง จะ เอา ลูก ไป ใ้ ้วย ไม่ ไ้ ครอบ ครว้ ไ้ มี บุตร ชาย มาก ถือ ว่า เป็น มงคล คือ ความ ลุข ความ เจริญ แก่ บิดา มารดา เพราะ เมื่อ บุตร ชาย เด็บ ไ้ มี ภรรยา ช่วย ทำ การ เลียง บิดา มารดา ฝ่าย ผู้

ถ้า เจ็บ ใ้ ้วย มี การ ฆ่า หมู ฆ่า ไ้ เลียง ผู้ บ้าน ผู้ ยา ผู้ บิดา มารดา แล้ว เอา ค่าย ผู้ ข้อมือ (เรียก ว่า ทำขวัญ) การ ใ้ ้วย ยา ยา ยัก ไรศ ภัย ไม่มี (สมัย นี้ มี บาง คน ที่ เคย ลง มา ใน เมือง และ รู้ ภาษา

พื้นเมือง รู้จักใช้ยาควินิน ซึ่งเขาเรียก ว่ายาขาว ๆ ย่าง)

การ ตาย มีการ เลียง อย่าง เอ็กเกริก ฆ่าสัตว์ เช่น โค, หมู, ไก่ ของ ผู้ตาย ได้ เลียง ไว้ แก่ ก่อน นั้น ทำ อาหาร เลียง กัน แล้ว ยิง ขึ้น ถือ ว่า เป็น การ อธิษฐาน ผล ทรัพย์ นั้น ไป ให้ แก่ ผู้ตาย ถ้า ผู้ตาย มี ทรัพย์ และ สัตว์ ที่ เลียง ไว้ มาก ก็ เอา ศพ ไว้ หลาย วัน จึง นำ ไป ผัง แล้ว ขน เอา ก้อน หิน มา กอง ทำ รว ล้อม

การ เคารพ หมอขย กลาน ไม่ รู้จัก ใช้ เครื่อง นุ่ง ห่ม ใช้ สร้อย ไม่ ใคร บำรุง ให้ สอาด แม้ แก่ กาง เกง ของ ผู้หญิง ก็ เอา ขึ้น ตาก บน หลังคา และ ตาก ที่ ราว ใน ห้อง เรือน ตรง ประตู ซึ่ง จำ เป็น ต้อง ลอก เข้า ออก ก็ ไม่ ถือ ว่า เป็น การ นำ ออกจาก และ เสื่อม ทราม อย่าง ไค ที่อยู่ทั่วไป

คน ชาตินี้ สร้าง เคหสถาน อยู่ เป็น หมู่ บ้าน ๆ หนึ่ง ไม่น้อย กว่า ๑๐ หลังคา เรือน อยู่ บน ภูเขา ซึ่ง มี ลากาศ เย็น และมี พัน ที่ กว้างขวาง พศ แก่ การ เลียง สัตว์ ทั้ง เลือก เอา ทำ เล ที่ มี น้ำ ซึ่ง จะ นำ มา ใช้ สะทวัก ท้วย ตาม บริเวณ ซึ่ง เป็น ที่ อยู่ นั้น ตาม ขน โลง เคียน คร มี แก่ พัน กิน และ ก้อน หิน เท่านั้น

ที่อยู่โดยฉะเพาะ

การ ปลุก เคหสถาน ที่ เป็น อยู่ โดย ฉะเพาะ ของ คน จำพวก นี้ อาศัย พัน กิน ซึ่ง แผ้ว ถาง นั้น ชดปราย พัน ที่ ให้ เรียบ และ แน่น ค แล้ว ปลุก โรง ขน เป็น หลัง ๆ หลัง หนึ่ง กว้าง ยาว ตาม จำนวน ของ คน ใน ครว เรือน นั้น จะ มาก หรือ น้อย โรง ที่ ทำ ขน นั้น นี้ ว่า แน่น

หนา แต่ไม่ถาวร คือใช้พื้นดิน เสาใช้ไม้ ไม้คองใช้ ไม้กระยาเลย
 ฝาใช้ ไม้ ไม้ส้อยเป็น ฟาก แล้ว กรุ คั้ง ลำชนาย จน แน่น หลัง คาใช้
 ไม้ ไม้ฝา ชัก ยาว ตาม ส่วน ที่ ค้อง การ เลาะ ซ้อ ภายใน ออก หมด
 แล้ว เอา ชน มง คือ ทนาย ๒ ชัก กว่า ๑ ชัก สล้อย กัน คั้ง นี้ ชัก ที่
 กว่า นั้น กว่า ครอบ ทรง ราง ระวัง ไม้ ไม้ สอง ชัก ที่ ทนาย เพื่อ รัย
 น้ำ จาก ชัก ที่ กว่า ใต้ สะดวก แล้ว ใช้ ไม้ ไม้ ชน นาย ให้ แน่น ที่ คิน
 ชาย ใช้ ไม้ ไม้ ฝา ชัก อีก อัน หนึ่ง เลาะ ซ้อ ภายใน ออก หมด ยาว เท่า
 กัย ส่วน ของ โรง ประกย คิน ค้อง เข้า หา คิน ชาย เพื่อ ข้อง กัน
 มี ให้ ไม้ ไม้ ที่ มง นั้น ไหล ตก ลง ไม้ อัน ที่ ประกย คิน ชาย นี้ ค้อง ใช้
 ขอ ไม้ ไม้ ทำ เป็น ขอ เเกาะ ยึด ไว้ ทรง ที่ น้ำ ตก

คิน ชาย คา ชก เป็น ลำ ราง ให้ น้ำ ไหล ลง สู่ พน ที่ ต่ำ ที่ คิน ฝา
 ภายใน นอก ใช้ หิน ก่อ เรียง ทบ คิน ฝา จน แน่น ภายใน โรง ที่ อยู่ นั้น เอา
 ไม้ กาย ขน ซ้อ ทำ เป็น ราน สำหรับ เกย สิ่ง ของ เครื่อง ใช้ มี ไม้ กาย ขน ลง
 แทน ขัน ไค ที่ ริม ฝา ทรง ประคย เข้า ไป ยก เป็น ราน ๆ ราน หนึ่ง หรือ
 สอง ราน สูง ประมาณ ๓ ศอก กว้าง ประมาณ ๑ ศอก ยาว ประมาณ
 ๒ หรือ ๓ ศอก ก้าน หลัง คัก กัย ฝา โรง ผิน หน้า ออก มา ทรง ประคย
 ราน นี้ คือ ศาล เจ้า มี เครื่อง ประคย และ เครื่อง เส้น เครื่อง ขุชา เช่น
 เกยว กย จิน ที่ พน คิน ทรง ศาล เจ้า ออก มา มี เตา ไฟ ใช้ พื้น คิน ไค ๆ
 สม อยู่ กลอก ทง บี่ สำหรับ ผิง และ คม น้ำ ร้อน รอย กอง ไฟ มี ซอน ไม้
 สั้น ๆ วาง ไว้ สำหรับ ผิง ไฟ ที่ กอง ไฟ นี้ เอง เป็น ที่ รัย แหก เมื่อ มี
 แหก เข้า ไป ถึง ก็ เข้า นึ่ง ส้อม กอง ไฟ (เพราะ ภายใน โรง มี สม และ

อากาศหนาว) กิน น้ำ ร้อน และ คย กั้น สุนัขที่ เขา เลียง ก็ อยู่ ที่ กอง
ไฟ นี้ ด้วย

ถัด จาก กองไฟ เข้าไปทาง ส่วน โกล ส่วน หนึ่ง หนึ่ง เป็น ห้อง นอน ใน
ห้อง นอน นี้ ยก ฐาน ใต้ ฟาก ใต้ พื้น สูง ประมาณ ๒ ศอก ยาว ประมาณ
๔ ศอก กว้าง ประมาณ ๓ ศอก นอน ได้ ๒ คน ก็ ยัง เบียดเสียด พื้น
ที่ ๆ นอน ใต้ เสื่อ อย่าง เดว หรือ หนึ่ง สัตว์ ใต้ ถ้า คน จน ก็ ไม่ มี อะไร
ปู เลย ใต้ ท่อนไม้ หรือ ห่อผ้า หุ่น หวี ไม่มี มุ้ง บน หวี นอน มี กระจาด
สำหรับ เก็บ เสื่อ ผ้า วาง ไว้ (कु สก ปกร มาก) ใน โรง ๆ หนึ่ง หนึ่ง ๒ ห้อง
บ้าง ๓ ห้อง บ้าง แล้ว แต่ ความ ต้อง การ ที่ พื้น ตรง หน้า ห้อง นอน ออก
ไป มี เตาไฟ สำหรับ ใต้ หุง ต้ม อาหาร และ ต้ม เขา เลียง หมู ที่ รม เตาไฟ
นี้ มี มา ยาว คง สำหรับ หนึ่ง กิน เขา อย่าง หนึ่ง ส่วน ที่ เหลือ อยู่ ภายใน
โรง อีก ตอน ๑ หนึ่ง หนึ่ง เป็น ห้อง สำหรับ เก็บ เขา เปลือก, เขา โภชน์ และ
ฝัง ครก วาง กระจาด สำหรับ ใต้ ต้ม เขา

ที่ พื้น คน ทาง หน้า โรง แยก ไว้ ทำ เป็น ฐาน หรือ พระ โไล กว้าง ประมาณ
๔ ศอก เป็น ที่ วาง สำหรับ เก็บ เลี้ยง แต่ อยู่ ใน รั้ว มชาย คา เคียว กัย โรง
นอกจาก นี้ ยังมี โรง ม้า คอก หมู เล้าไก่ ปลูก เรียง อยู่ ตาม
บริเวณ ที่ โกล หนึ่ง ส่วน แล้ว ไป ด้วย ไม้ ไม้ เช่น เคียว กั้น เมื่อ ก่อน ที่
จะ ขึ้น ไป ถึง แล เห็น หมู บ้าน แต่ โกล ๆ ทุ่ง งาม ตาก็ อยู่ แต่ เมื่อ ขึ้น ไป ถึง
แล้ว รู้ สึก ว่า ตาม บริเวณ หมู บ้าน เหล่า นั้น ปลูก กล้วย หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง หนึ่ง
จาก มล สัตว์ จน ไม่ อยาก จะ กลืน อาหาร ได้ ลง คย

การนั่งหีบ

ผู้ชาย นั่ง กางเกง, สวมเสื้อ คล้าย แขนงเงิน แต่เป็น สีเขียวคราม หรือ สี ดำ คม เสื้อ โทษ มาก ทำด้วย เงิน เป็น ลูก กลม ๆ สวม หมวก ซึ่ง เย็บ ด้วยผ้า เป็น กระเปาะ รูป อย่าง กระสา มะพร้าว คอ ของ เขา แขนง จะ ตก คน มี ห่วง ซึ่ง ทำ ด้วยเงิน สวมไว้ ห่วง ๑ บ้าง ๒ ห่วง บ้าง ห่วง นี้ เรียก ว่า ของ ขวัญ สวม อยู่ เป็น นิตย์

ผู้หญิง ใช้ นั่ง กระโปรง ซึ่ง ทอ ด้วย เส้น ปาง (เป็น ต้น คล้าย บ้าน) ใย เป็น หู คุ รัต ทิศ สะเอว ยาว หย่อน ลง เพียง เข้า ฟัน สี เขียว คราม คั้น กระโปรง มี คอก และ ลวด คลาย พอ คุ ได้ ตรง หัว ประอบ ทั้ง ๒ ข้าง ของ กระโปรง ข้าง หน้า มี ผ่า ผน ๑ กว้าง ประมาณ ๑ คืบ ห้อย ยาว ลง ไป เพื่อ บอ กัน มี ให้ กระโปรง แดก ออกจาก กัน ใน เวลานั่ง หรือ เคี้ยว (เรียก ว่า ผ่า ปก ตัก)

เสื้อ ใช้ เสื้อ แขนง คล้าย ผู้หญิง เงิน แต่ เป็น สี เขียว คราม หรือ สี ดำ ผ่า ออก ตลอด มี ผ่า รัต เพียง สะเอว นอกจาก นั้น ยัง มี เครื่อง ประดับ ซึ่ง ทำ ด้วย เงิน และ ลูก บัด ประดับ ร่างกาย อีก ตาม ชูานะ คนมี และ จน คือ เจาะ หู ใส่ ห่วง เงิน สอง ข้าง มี ห่วง เงิน สวม คอ เป็น ของ ขวัญ ห่วง หนึ่ง บ้าง สอง ห่วง บ้าง มี กำไร แขนง ซึ่ง ทำ ด้วย เงิน

คน จำ พวก นี้ ทั้ง ชาย และ หญิง ไม่ ชอบ อดาน้ำ แม้ จะ ทำ การ เห็น คเห็น อดย เหนือ ไหล อดย ก็ ไม่ อดาน้ำ เช็ด ตัว ก็ พอ รุแล้ว การ ไม่ ล้าง มือ ล้าง เท้า ก้น จะ กิน หรือ นอน นน เป็น ของ อกรรมทา.

อาหารการบริโภคน

อาหาร คือ ข้าว, ข้าวโพด, ข้าวผ่าง, มัน, เผือก, ผัก ต่าง ๆ,
เนื้อ สัตว์, เกล็ด, กุ้ง, ออyster,

การ บริโภคน ประกอบการ หง คัม อย่าง จีน กับเขา ที่ ทำไม่
ชอบ เผ็ด ไช้ ตะเกียบ อย่าง จีน

อาหารของบ้านเมือง

หัวมันและผักต่าง ๆ เช่น หน่อไม้, หยอดกุ้ง, ซึ่งเกิดกับบ้าน
เนื้อ สัตว์ เช่น หมู, ไข่, ไช้ เป็น อาหาร ไม่ เลือก สด แต่จะมี หรือ
หาวได้ ความปกติ ไช้ หน้าไม้ (หนู) เป็น อาหาร

การคมนาคมไปมา

มี ทาง เติร บน ภูเขา ไปมาหากัน ระวัง คนชาติ แม้ว, ยาว,
มุเซอร์, และ ทาง เติร ลง มาใน พัน ที่ ราย ทำการ ติด ต่อ กับ คน พัน เมือง
แต่ เป็น ทาง คน และ ทาง สัตว์ ทาง ที่ เติร ชน ลง ค่อน ข้าง ยาก เพราะ
แคบ ฉะเพาะ คน และ สัตว์ เติร ได้ เท่านั้น

คน จำพวก นี้ ไช้ มา, ฟา, ต่าง เป็น พาหนะ หรือ ไช้ กำลึง ตนเอง
เปอะ (คือ สะพาย สอง ข้าง ของ ไช้ ข้าง หลัง) การ เติร ทาง ชน ลง ภูเขา
แข็ง แกร่ง ว่องไว กว่า คน ใน พัน ที่ ราย ไม่ หวาด เสียว ต่อ ภัย แห่ง
สัตว์ป่า

ผู้ หญิง มี ลูก เขา ลูก สะพาย ไช้ ข้าง หลัง แม้ จะ ทำ การ หรือ
เติร ทาง ก็ สะพาย ไช้ เช่น นั้น

การกสิกรรม

การทำนาไม่มี เพราะอยู่ในพื้นที่สูง มีแต่การทำไร่และ
เลี้ยงสัตว์ (ลอบทำไร่ผืนควย)

เมื่อถึงฤดูกาล แผลวต่างพื้นที่ๆ เป็นป่าทึบ ต้นไม้ไม่เลือก
ว่าเล็กใหญ่ แผลวต่างลงหมด ใช้ไฟเผาทำเป็นไร่ปลูกข้าว, เขา
โกชน, เขาผาง, ต้นยาง (ที่ใช้ทอผ้า) ปลูกมัน, แคนง, และผักต่างๆ
ไร่หนึ่งกว้างยาวทั้งหลายๆ เส้น เขาโกชนปลูกมากกว่าอย่างอื่น
เพราะใช้สำหรับเลี้ยงสัตว์และกินควย

การที่เลี้ยงสัตว์คือ ไก่, หมู, ฆ่า, ปลา, สุนัข, ใช้เขาโกชน
เป็นอาหารส่วนใหญ่.

การค้าขายแลกเปลี่ยน

คนชาตินี้ทำการค้าขายติดต่อกับคนในพื้นที่ราย เช่น ของ
ป่าที่หาได้บ้าง เนื้อ, มัน, หมู, สุนัข, ไก่, ผักต่างๆ บ้างนำลงมาขาย
หรือแลกเปลี่ยนกับชาวเมืองในพื้นที่รายนั้นๆ ส่วนคนในพื้นที่รายก็
นำสิ่งของเช่นเขาสาร, เกตือ, ผ้าเครื่องนุ่งห่มขึ้นไปขายและแลกเปลี่ยน
กันบ้าง เงินที่ใช้ นอก จากสตางค์ของรัฐบาลแล้ว ใช้เงิน
รู เบย เบน พน

การหัตถกรรม

การหัตถกรรมสำหรับฝ่ายชายที่เขินชุนเป็นอันควรออกหน้า
ออกตาไม่มีสิ่งใด มีอย่างก็ชิวทำใช้ในครอบครัว การจักสาน
ก็ดูจะไม่เป็น แต่ฝ่ายหญิงแม่จะเขินเกทที่อ่อนแอ แต่ขยันขันแข็ง

เห็นคเห็นอยกว่าชาย การทำกระดาษ ด้วยหน่อไม้ ก็ทำเครื่อง
เหล็ก เช่น คีมค และ การทำเครื่องเงิน สำหรับ แต่งตัว ชาวของเขา ก็
ทำได้บ้าง แต่ น้อย คน

การ ทอ เครื่องนุ่ง ห่ม ด้วยเส้น ป้าง และ เขียน ลวดลาย ผืน
ผ้า ด้วย ขมิ้น และ ขอม หอม (คราม) การ เย็บปัก เสื้อผ้า ที่ใช้ สำหรับ
ครัวเรือน นับว่า ออก หน้า ออกตา พอใช้ ลวดลาย ที่ ตามลักษณะ คล้าย
ไปข้าง จีน

ธรรมเนียมการปกครองครอบครัว

ธรรมเนียมการ ปกครอง ครอบครัว นั้น ผู้ มี อิสสระ เห็น
บุตร ภรรยา บิดา มารดา มี อิสสระ เห็น คน ทั้ง หลาย ใน ครัว เรือน
ชาย ที่มี ทรัพย์ มี ภรรยา ได้ หลาย คน หญิง ที่มี สาม ประพฤติ ผิด นอก
ใจ ผู้ เช่น มี ชู้ เขามี การ ประโยชน์ เท่า กับ จำนวน เงิน ที่ ชาย ได้ ซื่อ
มา (คือ เงิน ที่ ชาย ได้ เสีย ให้ พ่อ แม่ ฝ่าย หญิง)

ศิลปวิทยาการ ไม่มีแก่ คน จำพวก นี้

ศิลปวิทยาศาสตร์ มีการใช้ หนังสือ อย่าง จีน และ ต่อ แต่ มี ผู้
น้อย คน

ลัทธิศาสนา

คน จำพวก นี้ ไม่มี ศาสนา แต่ มี ลัทธิ ถิ่น พิ ใหม่ ผู้ คย่าง จีน

สมัย เก่า

ภาษาและคำพูด

คนชาติแม้มีภาษาใช้ภาษาหนึ่ง สำเนียงพูดคล้ายจีน และ
 ข้อ แต่ถ้อยคำไม่เหมือนจีน เช่น กิน เข้า พดว่า นัวเมา, กิน น้ำ
 พดว่า ไชถ กลี, นอก จาก นี้ ยังใช้ ภาษา ส่อ เชน ภาษากลาง สำหรับใช้
 พด ทำ การ คัด ค่อ แก่ พวก ย้าว, มุเซอริ, และ ส่อ.

~~-----~~

เจ้าพนักงานหอสมุด

ประวัติสังเขปของคนชาติย้าว

ว่าด้วยลักษณะรูปร่าง

ย้าว เป็น คน ชาว คอย ชาตึหนึ่ง คล้ายไปข้างจีน และ ฮ้อ ซึ่ง
 สอด สอน ไต่ ความ ว่า แต่ เดิม ๆ อยู่ใน ประเทศ ฮ้อ และ ยูนาน กวางช
 แต่ จะ เข้า มา อยู่ ประเทศ สยาม นั้น นาน เท่า ไ้ ไ้ แล้ว นั้น ไม่ ปรากฏ

ย้าว ที่ เป็น ชาย ร่าง กาย สั้น ทัด โย หน้า และ ส่วน ต่าง ๆ ของ
 ร่าง กาย คล้าย กับ จีน หรือ ฮ้อ ความเป็น ไร่ เยี่ย คย่าง จีน เมื่อ ครั้ง ก่อน
 แต่ ไม่ ตก เยี่ย พัน ชาว ไม่ กิน หมาก นัยน์ ตา ดำ ผิว เนื้อ ชาว เหลือง
 ซอย สย ยามัน นุ่ง กาง เกง สวม เสือ อย่าง จีน

ผู้ หญิง รูป ร่าง สั้น ทัด ผิว เนื้อ ชาว เหลือง นัยน์ ตา ดำ โย หน้า
 คย่าง ผู้ หญิง จีน และ ฮ้อ พัน ชาว เจาะ หู ไร่ ผม ยาว เกด้า ผม ซอย
 ไร่ ชี ผง และ ยาง ไม้ ที่ เห็น ยว ตึก ผม ไร่ แน่น แข็ง มี ผ่า พัน หวี เสือ
 สวม เสือ นุ่ง กาง เกง คย่าง ผู้ หญิง จีน แต่ เสือ นั้น ยาว ถึง ไร่

ทำเลที่อยู่และลักษณะขนบธรรมเนียม

คน ชาตึนี้ ซอย อยู่ บน ไร่ เขา ที่ สูง และ เย็น ดย สทึ การ
 ไร่ เขา และ ไร่ ผ ไร่ คยาร ตาม ขนบธรรมเนียม คย่าง จีน มี การ กิน วอ
 (ไร่ เขา ไร่ ใหม่) พรอม กัน กับ ไร่ จีน การ นั้ วัน เกือน ไร่ ก็ เช่น
 คย่าง กับ จีน

การ กิน วอ ไร่ วัน ไร่ ของ เขา นั้น มี พธิ ทำ คล้าย กับ จีน
 คย่าง มี การ ไร่ ไ้ และ สกร ทำ ของ ไร่ เส้น ผ และ ยิง ยน และ มี การ ซม นม

เสียงกัน แล้วมีการเล่นเต้นรำอย่างเอ็กเกริกทั้งหญิงและชาย ซึ่งเขาถือกันว่าเป็นวันสำคัญตามประเพณีของเขา

การเกิดบุตรก็มีมคหมอชาวของเขามาทำการคลอดบุตร คล้ายคลึงกับคนเมืองนี้เหมือนกัน เมื่อคลอดแล้วมารดาก็พันท้องไว้นิ่งเอนหลังอยู่เฉย ๆ ราว ๑๕ วัน รับประทานน้ำร้อนกับยาบ้าของเขา การปฏิบัติเด็กก็ให้นมมารดากินเช่นเดียวกัน

การแต่งงานมีธรรมเนียมไม่ต่างอะไรกับจีน คือฝ่ายชายนำเงินไปซื้อผู้หญิงจากบิดามารดาเป็นภรรยา (เงินที่เรียกว่าชอนนั้นเห็นจะแปลว่าค่านำนมเข้าขันของบิดามารดา) ไม่มีการพุดจา (ชู้สาว) อย่างคนเมือง ถ้าชอบใจกับคนใดก็ไปพุดชอชอนกัน เมื่อตกลงกันแล้วก็มีการทำพิธีแต่งงาน นำเงินไปมอบหมายและไหว้บิดามารดาทั้งสองฝ่ายและเลี้ยงทุกคนทั้งสองฝ่ายอย่างเอ็กเกริกคล้ายกับจีน เมื่อแต่งงานเสร็จแล้วหญิงต้องเป็นกรรมสิทธิ์ฝ่ายชายอย่างเด็ดขาด และต้องมาอยู่กับฝ่ายชาย ถ้าผู้ตายหญิงจักต้องอยู่เลี้ยงดูลูกกับบิดามารดาฝ่ายผู้ตายไปอีก ต่อเมื่อบิดามารดาผู้ตายแล้วจะต้องมีการมีผู้ชู้ชอนอีกก็ได้ แต่ต้องไปอยู่กับผู้ชู้ชอนโดยลำพัง จะเอาลูกไปด้วยไม่ได้

ครอบครัวใดมีบุตรชายมากถือว่าเป็นมงคล คือความสุขความเจริญแก่บิดามารดา เพราะเมื่อบุตรชายโตโตมีภรรยาช่วยทำการเลี้ยงบิดามารดาฝ่ายผู้

ถ้าเจ็บป่วย มีการฆ่าหมู ฆ่าไก่ เลี้ยงผีบ้าน ผีป่า ผีบิดา

มารดา แล้วเอาตัวผูกข้อมอ (เรียกว่าทำขวัญ) การใช้หยูกยา
ขับโรคภัยไม่มี (สมัยนี้มีบางคนที่เคยลงมาในเมือง และรู้ภาษา
พื้นเมือง รู้จักใช้ยาควินิน ซึ่งเขาเรียกว่ายาขาว ๆ ย่าง)

การตาย มีการเลี้ยงอย่างเอิกเกริก ฆ่าสัตว์ เช่นโค หมู
ไก่ ของผู้ตายได้เลี้ยงไว้แต่ก่อนนั้น ทำอาหารเลี้ยงกัน แล้วยังบน
ถือน้ำ เป็น การ อธิษฐาน ผล ทรัพย์สินนั้นไปให้แก่ผู้ตาย ถ้าผู้ตาย
มีทรัพย์สิน และ สัตว์ ที่เลี้ยงไว้มาก ก็เอาศพไว้หลาย วัน จึง นำศพ
ไปฝัง แล้วขนเอาก้อนหิน มากอง ท้าไว้ล้อม

การเคารพ หมอขุสถานไม่รู้จักใช้ เครื่อง นุ่ง หม้อ ใส่ สร้อย
ไม้ใคร่ ขำรงให้สะอาด แม้แต่กางเกง ของ ผู้หญิง ก็เอาขน ตาก ยน
หลังคา และ ตาก ที่ ราวใน ห้อง เรือน ตรง ประตู ซึ่ง จำเป็น ต้อง ลอกเอา
ออก ก็ไม่ถือ ว่า เป็น การ นำ ออกจาก และ เลื่อม ทราม อย่างใด

ที่อยู่ทั่วไป

คน ชาตินี้ สร้าง เคหสถาน อยู่เป็น หมู่ บ้าน ๆ หนึ่ง ไม่น้อยกว่า
๑๐ หลังคา เรือน อยู่บนภูเขาซึ่ง มีอากาศ เย็น และมี พันธุ์ กวาง
ขวาง พอ แก่ การ เลี้ยง สัตว์ ทั้ง เลือก เอาทำเล ที่มีน้ำ ซึ่ง จะ นำ มา
ใช้ สะดวก ด้วย ตามบริเวณ ซึ่ง เป็น ที่ อยู่ นั้น ถาง ไร่ ไร่ เกย่น คง
มี แค พน คิน และ ก้อน หิน เท่านั้น

ที่อยู่โดยฉะเพาะ

การ ปลุกเคหสถาน ที่ เป็น อยู่ โดย ฉะเพาะ ของ คน จำพวกนี้ อาศัย
พัน คิน ซึ่ง แผลว ถาง นั้น ขุด ปราย พัน ที่ ให้ เรียบ และ แน่น ก็ แล้ว

ปลูกโรง ขึ้น เช่น หลัง ๆ หลังหนึ่ง กว้าง ยาว ตามจำนวน ของ คนใน
ครัว เรือน นั้น จะ มาก หรือ น้อย โรง ที่ทำขึ้น นั้น นับว่า แน่นหนา แต่
ไม่ถาวร คือใช้ พื้น กั้น เสาใช้ ไม้ ไม้ ตง หรือไม้กระยาเลย ฝาใช้
ไม้ ไม้ สับ เป็น ฝา กั้น แล้ว ทรู ตั้ง ลำ ฆานาย จน แน่น หลังคาใช้ ไม้ ไม้
ผ่า ซีก ยาว ตาม ส่วน ที่ต้อง กั้น เสาะ ซ้อ ภายใน ออก หมด แล้ว เอา
ขม มง คือ หวาย ๒ ซีก กว่า ๑ ซีก สลับ กัน ตั้ง นี้ ซีก ที่ กว่า นั้น
กว่า ครอบ ตรง ราง ระวัง ไม้ ไม้ ๒ ซีก ที่ หวาย เพื่อ รับ น้ำ จาก ซีก ที่
กว่า ใต้ สะดวก แล้ว ใช้ ไม้ ไม้ ฆานาย ให้ แน่น ทิศ นชาย ใช้ ไม้ ไม้ ผ่า ซีก อื่น
อัน หนึ่ง เสาะ ซ้อ ภายใน ออก หมด ยาว เท่า กับ ส่วน ของ โรง ประกบ
กัน ทั้ง เข้า หาคัน ชาย เพื่อ บัง กัน ไม้ ให้ ไม้ ไม้ ตมุง นี้ ไม้ หลด ตก ลง
ไม้ อัน ที่ ประกบ กัน ชาย นี้ ต้อง ใช้ ไม้ ไม้ ไม้ ทำ เป็น ขอบ เคาะ ยึด ไว้ ตรง
หน้า ตก กัน ชาย คา ซีก เป็น ลำ ราง ให้ น้ำ หลด ลง สู่ พื้น ที่ ต่ำ ที่ คน ฝา
ภายใน ใช้ หิน ก่อ เรียง ทับ กัน ฝา จน แน่น ภายใน โรง ที่ อยู่ นั้น
เอา ไม้ กาย บน ขอบ ทำ เป็น ราง สำหรับ เก็บ สิ่ง ของ เครื่อง ใช้ ไม้ กาย บน
ลง แทน ชั้น ใต้ ที่ ริม ฝา ตรง ประตู เข้า ไป ยก เป็น ราง ๆ ราง หนึ่ง
หรือ สอง ราง สูง ประมาณ ๒ ศอก กว้าง ประมาณ ๑ ศอก ยาว
ประมาณ ๒ หรือ ๓ ศอก ด้าน หลัง ติด กับ ฝา โรง ผืน หน้า ออก มา
ตรง ประตู ราง นี้ คือ ศาล เจ้า มี เครื่อง ประค้ำ และ เครื่อง เส้น เครื่อง
บูชา เช่น เทียน กบ ฆน ที่ พื้น กั้น ตรง ศาล เจ้า ออก มา มี เตา ไฟ ใช้
พื้น กั้น ใต้ ๆ สุม อยู่ ตลอด ทั้ง ปี สำหรับ ผิง และ ตม น้ำ ร้อน รอย กง
ไฟ มี ขอน ไม้ สั้น ๆ วาง ไว้ สำหรับ นั่ง ผิง ไฟ ที่ กง ไฟ นี้ เอง เป็น ที่

รับแขก เมื่อมีแขกเข้าไปถึง ก็เข้านั่ง ล้อม กองไฟ (เพราะ ภายนอก
โรงมี ลม และ อากาศ หนาว) - กิน น้ำร้อน และ คุยกัน สุนัข ที่เขา
เลี้ยง ก็ อยู่ ตาม กองไฟ นี้ ด้วย

ถัด จาก กองไฟ เข้าไป ทาง ส่วนใด ส่วนหนึ่ง ก็ เป็น ห้อง นอน
ใน ห้อง นอน นี้ ยก ฐาน ใต้ ฟาก ปู พรม สูง ประมาณ ๒ ศอก ยาว ประมาณ
๔ ศอก กว้าง ประมาณ ๓ ศอก นอนได้ ๒ คน อย่าง เบียดเสียด พรม
ที่ ๆ นอนใช้ เสื่อ อย่าง เสว หรือ หนึ่ง สักว ี่ อยู่นั้น ถ้า คน จน ก็ ไม่มี อะไร
ปู เสว ใช้ ทุนไม้ หรือ ห่อ ผ้า หนุน หัว ไม่มี มุ้ง บน หัว นอน มี
กระตอ สำหรับ เก็บ เสื่อ ผ้า วางไว้ (ดู สกปรก มาก) ใน โรง ๆ หนึ่ง
กิน ๒ ห้อง บ้าง ๓ ห้อง บ้าง แล้ว แต่ ความ ต้อง การ ที่ พนม กั้น ตรง
หน้าห้อง นอน ออกไป มี เตาไฟ สำหรับ ใช้ หุงต้ม อาหาร และ ต้ม เข้า เลียง
หมก ที่ รม เตาไฟ นี้ มี มา ยาว คง สำหรับ นั่ง กิน เข้า อย่าง จีน ส่วน
ที่ เหลือ อยู่ ภายใน โรง อีก ตอน ๑ นั้น กั้น เป็น ห้อง สำหรับ เก็บ เข้า เป็ด ลอก,
เข้า ไก่ ชน และ ผัง ครก วาง กระเบื้อง สำหรับ ใช้ ตำ เข้า

ที่ พนม กั้น ทาง หน้า โรง แบ่ง ไว้ ทำ เป็น ฐาน หรือ พระ โลก กว้าง ประมาณ
๔ ศอก เป็น ที่ วาง สำหรับ เติร เล่น แต่ อยู่ ใน รั้ว ม ชาย คา เคียว ทั่ว โรง
นอกจาก นี้ ยังมี โรง ม้า คอก หมู เล้าไก่ ปลูก ไร่ ปลูก กล้วย อยู่ ตาม
บริเวณ ที่ ใกล้ นั้น ล้วน แล้ว ไป ทั่ว เติร ไร่ ไม้ ไม้ เช่น เติร ทั่ว นั้น เมื่อ
ก่อน ที่ จะ ขึ้น ไป ถึง แล เห็น หมู่ บ้าน แต่ ใกล้ ๆ ทุ่ง งาม ตาคี อยู่ แต่
เมื่อ ขึ้น ไป ถึง แล้ว รู้ สึก ว่า ตาม บริเวณ หมู่ บ้าน เหล่า นั้น ปลูก กล้วย ยิ่ง นัก
กลั่น เหม็น เนื่อง จาก มูล สักว ี่ จน ไม่ อยาก จะ กลั่น อาหาร ได้ ลง คอ

การนุ่งห่ม

คน ซาคิ ยาว ทึบ เป็น ชาย นุ่ง กางเกง สวมเสื้อดำ แขนบ อย่าง จีน
สวมหมวก ซึ่ง เย็บ ครอบ ฝา อย่าง เคียว กบ ของ แม่

ผู้หญิง ยาว นุ่ง กางเกง สวมเสื้อ แขนบ ผู้หญิง จีน ชอบใช้ สักดา
หรือ เขียวคราม แต่ กางเกง มัก เป็น คอก ครอบ ฝา สี ต่าง ๆ มี ฝา พับ
หัว เาะ หุ ไล่ หวงเงิน ที่ คอ ไล่ หวงเงิน หรือ ลูก อก อย่าง ผู้หญิง แม่

อาหารบริโภค

อาหาร คือ ข้าว, ข้าวโกชน, ข้าวผ่าง, มัน, เผือก, ผัก ต่าง ๆ
เนื้อสัตว์, เกดอ, กกล้วย, อ้อย.

การ บริโภค อาหาร ประกอบ การ หุงต้ม อย่าง จีน กับ เข้า
ไม่ชอบ เผ็ด กิน ตะเกียบ อย่าง จีน

อาหารของม้าเนื้อป่า

หัวมัน และ ผัก ต่าง ๆ เช่น หน่อไม้, หยวกกล้วย, ซึ่ง เกิด ใน
ป่า เนื้อสัตว์ เช่น หมู, วัวป่า, ใช้ เป็น อาหาร ไม่ เลือ ก สุก แต่ จะ
มี หรือ หา ได้ ตาม ปกติ ใช้น้ำ ไม้ (ฮนุ) เป็น อาวุธ (ขันทัน แต่ ชุก ซอน ไว้)

การคมนาคมไปมา

มี ทาง เถร บน ภูเขา ไป มา หากัน ระวัง คน ชาว คอย คุ้ม กัน
เช่น แม่, มูเซอร์, และ ทาง เถร ลง มา ใน พิน ที่ ราย ทำ การ คัด ต่อ
กับ คน พน เมือง แต่ เป็น ทาง คน และ สัตว์ ทาง ที่ เถร ชน ลง ค่อน ข้าง ยาก

คน จำ พวก นี้ ใช้ ม้า, ฟ้า, ค่าง, เป็น พาหนะ หรือ ใช้ กำ ลัง
ตนเอง เยอะ (คือ สาย สะพาย สอง ข้าง เขา ของ ไร่ ข้าง หลัง) การ

เค็ร ทาง ชน ลง ภูเขา แข็งแรงว่องไว กว่าคนใน พน ที่ราบไม่หวาดเสียว
 ท่อ ภัย แห่ง สัตว์ ฆ่า

ผู้หญิง มี ลูก เขา ลูก สะพาย ไร่ข้างหลัง แม้ จะ ทำ การ หรือ เค็ร
 ทาง ก็ สะพาย ไร่ เช่น นั้น

การกสิกรรม

การ ทำ นาไม่ มี เพราะ อยู่ ใน พน ที่ สูง มี แต่ การ ทำ ไร่ และ
 เลี้ยง สัตว์ (ลอย ทำ ไร่ ปลูก ยา ผน ทวย)

เมื่อ ถึง ฤดู กาล ธาร พน ที่ ๆ เช่น ย่า ทับ ต้นไม้ ไม่ เลือ ก ว่า
 เล็ก ใหญ่ ธาร ลง หมด ไร่ ไฟเผา ทำ เป็น ไร่ ปลูก ข้าว, ข้าว โภชน์, ข้าว ผาง,
 ต้น ปาง, (ที่ ไร่ ทำ ผ้า) ปลูก มัน, แดง, และ ผัก ต่าง ๆ ไร่ หนึ่ง ๆ
 กว้าง ยาว คง หลาย ๆ เส้น ข้าว โภชน์ ปลูก มาก กว่า อย่าง อื่น เพราะ
 ไร่ สำหรับ เลี้ยง สัตว์ และ กิน ทวย

การ ที่ เลี้ยง สัตว์ คือ ไก่, หมู, ม้า, พ้า, สุนัข อ้อ, ข้าว โภชน์
 เป็น อาหาร ส่วน ใหญ่

การค้าขายแลกเปลี่ยน

คน ชา คิน ทำ การ ค้าขาย ติด ต่อ กับ คน ใน พน ที่ รวย เช่น
 ของ ย่า ที่ หา ได้ ย่าง ผือก, มัน, หมู, สุนัข, ไก่, ผัก ต่าง ๆ นำ ลง มา
 ขาย หรือ แลก เข้า กับ ชาว เมือง ใน พน ที่ รวย เอง ๆ ส่วน คน ใน พน
 ที่ รวย ก็ นำ สิ่ง ของ เช่น ข้าว สาร, เกลือ, ผ้า, เครื่อง นุ่ง ห่ม ขึ้น ไป
 ขาย และ แลก เปลี่ยน เช่น เค็ว กน เงิน ที่ ไร่ นอก จาก สติง ค์ ของ
 รัฐบาล แล้ว ไร่ เงิน รุเบย เป็น พน

การคัดถกรรม

มีการ ทำกระดาษ ด้วย หม้อ ไม้ สำหรับ ใช้ เขียน หนังสือ ได้ มี การ ทำเครื่อง เงิน สำหรับ การ แต่งตัว และ ใช้ สร้อย แต่มีส่วนน้อยคน ที่ เป็น ช่าง ใน ทาง นี้ ส่วน ผู้หญิง มีฝีมือ ใน การ ทอผ้า เย็บปัก เสือ การ เก่ง สำหรับ ใช้ ใน ครอบครัว ของ ตนเอง

ธรรมเนียมการปกครองครอบครัว

ธรรมเนียมการ ปกครอง ครอบครัว นั้น ผู้ มี อิสสระ เหนือ บิด มารดา บิด มารดา มี อิสสระ เหนือ คน ทั้งหลาย ใน ครัวเรือน ชาย ที่มี ทรัพย์ มี ภรรยา ได้ หลาย คน หญิง ที่มี สามี ประพฤติผิด นอกใจ มี มิช มี การ ประโยชน์ เท่า กับ จำนวน เงิน ที่ ชาย ได้ ซ่อมมา (คือ เงิน ที่ ชาย ได้ เสีย ให้ พ่อ แม่)

ศิลปวิทยาการ ไม่มีแก่คนจำพวกนี้

ศิลปวิทยาศาสตร์ มีการใช้หนังสืออย่างจีนและฮ่อแต่มี

ผู้น้อยคน

ลัทธิศาสนา

คนจำพวกนี้ไม่มีศาสนา แต่มีลัทธิถือผี ไท่วัฒน อย่างจีน สมัยเก่า

ภาษาและคำพูด

ยิว เป็น คน ชาติ หนึ่ง ซึ่ง มี ภาษา ใช้ คำพูด คล้าย ๆ ฮ่อ แต่ ถ้อยคำไม่เหมือนฮ่อ เช่น กินเข้า พูดว่า เขี่ยนหาง กินน้ำว่า ซวยอวม นอกจาก ภาษา ของ ตนเอง แล้ว ใช้ ภาษาฮ่อ เป็น ภาษากลาง สำหรับ พูด ตักท้อ ใน การ ค้า ง ๆ กับ คน ชาติ แม้ว มุเซอร์ และ ฮ่อ.

ประวัติสังเขป ของ คน ชาติ มุเซอร์

ว่า ด้วย ลักษณะ รูปร่าง

มุเซอร์ เป็น คนชาติ คอย ชาติ หนึ่ง รูปร่าง สูงดำ ขนาดเดียวกับ
คนใน พัน ที่ ราช แต่ ใบ หน้า คล้าย ไป ช้าง เงี้ยว ไร้ผม ยาว ใช้ผ้า
โพก ศรัษะ เหมือน กัน

มุเซอร์ มีสอง จำพวก คือ มุเซอร์ดำ และ มุเซอร์แดง มีลักษณะ
ต่าง กัน ดังนี้

มุเซอร์แดง ผู้ชาย นุ่ง กางเกง สวม เสื้อ แขนง อย่าง เงี้ยว ผู้หญิง
นุ่ง ผ้า สั้น ไร้ผม ยาว สวม เสื้อ แขนง อย่าง เงี้ยว ผิว เนื้อ ดำแดง ไม่ ผิด
กับ คน เมือง

มุเซอร์ดำนั้น ผิว เนื้อ ดำ ชาย และ หญิง นุ่ง กางเกง สวม เสื้อ
โพก ศรัษะ ทั่ว เกว่ง ดำ และ สวม เข็ม ที่ ผัก ผัก กับ พวก มุเซอร์แดง
แต่ รู้จัก ภาษา กัน ชอบ กิน หมาก จน ฟัน ดำ ผู้ชาย อด มาก เจริญ
ช่าง ช่าง

ทำเล ที่ อยู่ และ ลักษณะ ขนบธรรมเนียม

มุเซอร์ ทั้งสอง พวก ชอบ อยู่ บน เขา ที่มี อากาศ เย็น และมี พันธุ์
พืช ไร่ ปลูก ข้าว และ เลี้ยง สัตว์ ไร่

ลัทธิ และ ขนบธรรมเนียม ของ คน จำพวก นี้ คล้าย ไป ช้าง เงี้ยว
ถือ ผี (อากาศ เทวดา) มีการ กิน วอ (ขน บัญ ใหม่) ปรึมน กัน กับ
ทวุษัน การ นุ่ง วัน เคอน บัก เช่น เคียว กับ จีน

กินวอ หรือ วันตรุษของเขานั้น มีพิธีทำกันดังนี้ มีการฆ่าไก่
สุกร เส้นไหมผู้ ยิงบน และมีการชุมนุมเลี้ยงกัน แล้วมีการเล่น
เต้นรำเช่น การ เอ็กเกริก

การเกิด การคลอดบุตรของเขา มี พิธีคล้าย คลึงกับคนเมืองนี้
เช่น มีหมอบ ค้ำแย เขา ลูก ออก เมื่อคลอดแล้วใช้ ฟัน ทองไว้หนึ่งแวน
หลัง อยู่เฉย ๆ ราว ๑๕ หรือ ๒๐ วัน รับประทาน น้ำร้อน และ ยาฆ่า

การ แต่งงาน เรือ ที่ จะ ได้ เป็น สามี่ ภรรยา กัน

มุเซอร์ ทั้งสอง จำพวก ธรรมดาเยี่ยม เทียวสาว (อู่สาว) อย่าง
คน เมือง แต่มีภรรยาผิด เพื่อน กัน ย่าง เล็ก น้อย มุเซอร์ แต่ง นั้น
พุด คย กัย สาว บน เรือ น อย่าง คน เมือง แต่มุเซอร์ แต่ง ไม่ พุด คย กัน
บน เรือ น มัก คย กัน ที่ ฟาก หรือ เครื่อง ปลูก ตัก ฟัน แถว หน้า บ้าน เป็น คน
เมื่อ จะ ได้ กัน เป็น สามี่ ภรรยา ต้อง มีการ ไล่ผี ๑ ฐ เบย ครั้ง และ มีการ
เลี้ยง ผี กล้วย ใ้ ๑ คุ ถ้า เป็น ผี ทัม หลัก ชูาน หน้อย ก็ มีการ เลี้ยง คุ
กัน กล้วย เมื่อ ได้ กัน แล้ว ฝ่าย ผี ชาย ต้อง มา อยู่ กับ กัย ผี หญิง และ
เลี้ยง คุ บิ ตา มารดา ฝ่าย หญิง ๓ ษ ก่อน แล้ว จึง พา กัน กลับ ไป อยู่
เลี้ยง คุ บิ ตา มารดา ฝ่าย ชาย อีก ๓ ษ ึ่ง นี้

การ เข็ม บัว ทำ พิธ บวง สรวง ผี ฟา ใช้ หมและ ใ้ เป็น เครื่อง เส้น
แล้ว ผูก มือ (เรียกว่า ทำขวัญ) การ กิน ยา หรือ รักษา พยาบาล อย่าง
วิธี แพทย์ ไม่ มี มี แต่ การ ใช้ ยา ฆ่า เช่น รากไม้ ใยไม้ เปลือกไม้
เป็น คน ค้อ มา ใน สมัย นี้ ค้อ ย นิยม ใช้ ยา ควัน นั้น ซึ่ง เขา เรียก ว่า ยา
ชาว ๆ ย่าง แล้ว

การตาย มีการร้องไห้ แสดงความเศร้าโศก เสียใจเหมือนกัน
และ นำศพไปฝัง อย่าง คน พนม เมืองนี้ ถ้าเป็น ผู้มีหลักฐาน หนึ่งก็
มีการ ฆ่าสัตว์ ของผู้ตายที่เลี้ยงไว้ทำเป็นอาหารเลี้ยงกัน อย่างเอ็กเกริก
ถือ ว่าเป็น การ ทำบุญ อธิศีล ส่วน ผลทรัพย์ ไปให้แก่ผู้ตาย

มุเซอร์ ทำมี ธรรมเนียมที่ เครัง อยู่ข้อ ๑ คือ การ เสพสรา หรือ
ต้ม สรา กินไม่มีเลย ถือ ว่าเป็น การ ทำเช่น นั้น ผู้ไม่ชอบ เป็น การ
ผิดผิด แต่ พวก มุเซอร์ แดง มีข้าง

การ เคารพ หมอขย ศลาน กิริยา อัน อ่อน น้อม ทำไม่เป็น เคือง
นั่ง หมู ใช้ สร้อย และการ กิน อยู่ก่อนข้าง สกปรก สิ่งเหล่านี้เขาไม่รู้สึก
ว่าเป็น ธรรมเนียม ที่ ควร ปฏิบัติ

ที่อยู่ทั่วไป

คน ชาคี นี้ สร้าง เคหสถาน อยู่เป็น หมู่บ้าน ๆ หนึ่ง ไม่น้อยกว่า
๕ หลังคาเรือนขึ้นไป หมู่บ้าน เหล่านี้ คง อยู่ ตามไหล่เขาที่ ๆ เป็น
บริเวณ หมู่บ้าน คัด พัน แฉ่ว ด่าง คันไม้ จน โถง เคียน

ที่อยู่โดย ฉะเพาะ

คนจำพวกนี้ปลูกเรือนอยู่เช่นเดียวกับคนในพนทราย (เรียกว่า
กระท่อม) แต่การปลูกสร้างไม่ถาวร อย่างไม่ คือ ใช้เสาไม้ ไม้คองข้าง
เสาไม้ข้างข้าง หลังคามุง ด้วย หญ้าคา หรือ ใบ ก้อ ฝา ใช้ ฟาก กร
พินยู่ฟาก เรือน หลัง หนึ่ง กว้าง ยาว พอ จุคน ใน คริว เรือน ของ เขา
ในห้อง เรือนนั้น มีเตาไฟอยู่ กลางห้อง สำหรับ ใช้ ฝัง 2564 ใช้ ปรุงต้ม
อาหาร และ ต้มเขาเลี้ยงหมู สุนัข ที่เขาเลี้ยงก็อยู่ประย่นในห้องเรื่อนนั้น

พนทแม่จะยกพน ก็หาความสอาดไม่ได้เลย เครื่องนุ่งห่มและภาชนะ
 ใช้ สร้อย ค้อน ข้าง สกปรก เพราะ คริวไฟอบ อ้าว อยู่ตลอดวัน บนข้อ
 ใช้ ไม้กำย ทำ เป็น ราน สำหรับ เก็บ สรรพภาระ เมื่อเข้าไปใน ห้อง
 เรือนรู้สึก ว่า หายใจไม่สะดวก เพราะ คริวไฟอบ อ้าว และ คับแคบ อุดม
 เสื้อผ้า เครื่องนุ่งห่มไว้ ประปนกัน และ เก็บ ในบริเวณ เรือนทั่วไป ไม่เป็นทเขน
 แห่ง เช่น ของ ผู้หญิง เก็บไว้ ในที่ ซึ่งผู้ชาย ลอกไปมา เขาก็ไม่ถือ ว่า
 เป็น การ เสื่อม ทราม อย่างใด

ส่วนใต้ถุน และ ตามบริเวณ บ้านเรือน ก็ ล้วนแล้ว ไปด้วยมูลสัตว์
 มีกลิ่นเหม็น ปฏิเสธ ยิ่ง นึก

นอกจาก ท่อคู แล้ว ตาม บริเวณ โกล้ เคียง ก็ ปลูก โรง เล็ก ๆ
 น้อย ๆ สำหรับ เลี้ยง สัตว์ เช่น หมู ไก่ โค

การ นุ่งห่ม

มุเซอร์ คำ นุ่ง กาง เกง ทั้ง หญิง และ ชาย มีผ้า โปก คีระ ควบ
 เครื่อง คำ ผู้ชาย สวม เสื้อ สีกา แบบ อย่าง เงี้ยว ซอย เจาะ หู
 เบียง ซ้าย

ฝ่ายหญิง สวมเสื้อ ก่า ขาว ลงถึง น่อง แบบ อย่าง ผู้หญิงจีน เจาะ หู
 ๒ ซ้าง มี ห่วง เงิน กลม ๆ ใส่ หู แทย ทุกคน เสื้อ ของ ผู้หญิง ใช้ ผ้า
 สี ต่าง ๆ คด เป็น ริ้ว เล็ก ๆ ซลีย ตามริม คอ และ แขน เสื้อ และ ใช้
 เงิน คดเป็น ห่วง กลม ๆ สวมคอ หรือ ใส่ ลูกปัด ทำเป็น เครื่อง ประคัย สำหรับ
 หญิง แทย ทุกคน ทั้ง เขา นิยม ว่า เป็น ของ งาม ตาม ภูมิลำเนา ของ เขา
 มุเซอร์ แคง ทั้ง หญิง และ ชาย ใช้ เครื่องนุ่งห่ม คล้าย ไปข้าง เงี้ยว

คือชาย นุ่งกางเกง สวมเสื้อสีดำ หรือ เขียวคราม แบบอย่างเงี้ยว ฝ่าย
หญิง นุ่งผ้าสั้น สวมเสื้อ แบบอย่างเงี้ยว เจาะหูใส่ห่วงเงิน และมีห่วง
เงิน หรือ ลูกขี้ต สวมคอ เช่นเดียวกับ มูเซอร์ดำ

อาหาร การ บริโภค

อาหาร ของ คน จำพวกนี้ คือ ข้าว, ข้าวโกชน ข้าวผ่าง, เผือก,
มัน, ถั่ว, ถั่วฝัก, ผักต่าง ๆ ถั่ว และ เนื้อสัตว์ เช่น หมู ไก่ เนื้อโค

การ บริโภค มีลักษณะหม้อ กะทะ ถ้วยชาม (ชดเชา)
สำหรับ หงต้ม และ ใช้ สร้อย เช่นเดียวกับ คนในพื้น ทราบ การ ประกอบ
อาหาร มี แก้ว, เฝือก, เค็ม, เป็นธรรมดา (แต่ ค่อนข้าง สดปรก)

อาหาร ของ บ้า เนื้อ สัตว์ บ้า

อาหาร ของ จำพวกนี้ มี หั้วมัน, หัวกลอย และ ผักไม้ต่าง ๆ
ซึ่ง มี ธรรมชาติ เกิดขึ้นเอง ตามป่า

เนื้อ สัตว์ บ้า เช่น หมู บ้า นกต่าง ๆ กวาง อีเก้ง หมู บ้า คน
จำพวกนี้ ใช้ ธนุ ยิง หรือ ตกแร้ว ชดหัว แทะคัง (ตกด้วยยางเหนียว)
นำมา เป็น อาหาร การ ใช้ ธนุ ยิง สัตว์ นี้ยว่า สิ้นพิศมาก

การ คมนาคม ไป มา

บน ภูเขา มี คน จำพวกนี้ คง บ้าน เรือน อยู่ มี ทาง เกร ตีต ต่อ ไป มา
ถึง กัน ระวัง คน ใน พื้น ทราบ และมี ทาง เกร ตีต ต่อ กับ พวก แมว
ขาว, (เป็น ทาง คน เกร และ ม้า ต่าง) ทาง เหล่านี้ ค่อนข้าง ทราม
เพราะ มี ช่อง ไป ไค้ ฉะเพาะ

การ ถสักรรม

คนชาติมุเซอร์ หาเลี้ยงชีพในทางทำไร่ปลูกข้าวเข้าโกชน
เข้าฝ้าง และถั่ว มัน พริก ฝ้าย คือแผ้วถางป่าไม้คงทิมคามไศล
ภูเขาเอาไฟเผาจนโล่งเตียนแล้วจึงปลูกพืชพันธุ์ลงในพื้นที่ดินนั้น

การ ค้ำขาย แลก เปลี่ยน

คนจำพวกนี้ไม่มีใครจะทำ การ ค้ำขาย สิ่ง ของ อะไร ที่เป็น ล้า
เป็นสน แม้แต่ทำไร่ปลูกข้าวก็ไม่พอกินตลอดปี เข้าโกชนหรือ
ฝ้าย พริก ที่ปลูกพอได้ผลก็นำลงมาแลกเข้ากับชาวเมืองในพื้น
ที่ราบนำขึ้นไปกิน มีนิสัยค่อนข้างเกียจคร้าน

การ หักถกรรม

สำหรับผู้หญิง มีการ ขน ฝ้าย ทอผ้าแต่เป็นส่วนน้อย การ เย็บ
เครื่องนุ่งห่มใช้ทำเอง สำหรับผู้ชายมีการ ทำเครื่องเหล็ก เช่น
ทมิศ และเครื่องเงิน เช่นเครื่องแต่งตัวแต่มีส่วนน้อย

ธรรมเนียม การ ปกครอง ครอบครัว

มีธรรมเนียมการ ปกครอง ครอบครัว อย่าง ราษฎร สามัญในพื้น
เมือง มีการ นับถือ ยศ มารดา สามีมียอำนาจเหนือ ภรรยา และบุตร
ภรรยา มี หน้า ที่ ปฏิบัติ สามี และ เลี้ยง บุตร เช่น เดียว กัน

ศิลปวิทยาการ คน จำพวกนี้ ไม่มี

ศิลปวิทยาศาสตร์คนจำพวกนี้ไม่มี มีแต่ใช้เครื่องมือ เช่น
การ ขัด หรือ ขกไม้ ใช้แทนตัวหนังสือ

ลัทธิศาสนา

คนจำพวกนี้ไม่มีศาสนา มีแต่ลทธิการไหว้ผีถือผีฟ้า (อากาศ
เทวดา) มีการเล่นไหว้ขวงสรวง คอยเครื่องสังเวช และเครื่องตบเข้า
(แคลน) คือเอาน้ำเท้าทำแคลนเข้าเสกขการ เต้นรำเคิร เบิน วง
ท่งหญิง และชาย

ในคราวที่มีการเจ็บป่วย หรือคราวกินวอ (ปีใหม่) ต้องทำ
พิธีไหว้ผีฟ้า (อากาศเทวดา) ทุกคราว ถ้าการเจ็บป่วยไม่บรรเทา
หรือตายกันมาก ผลที่สุดก็อพยพครอบครัวไปอยู่ที่อื่น ลงโทษว่า
ผีฟ้าไม่ให้ความมสุข

ภาษา และ คำพูด

มุเซออร์เบน ชาติซึ่งมีภาษาใช้ชนิดหนึ่ง สำเนียง คำพูด ฟังดู
คล้ายไปข้างขะม แต่คำพูดไม่เหมือนขะม เช่น กินเข้า มุเซออร์
พูดว่า ออรา กินน้ำ มุเซออร์พูดว่า กะเคาะ เป็นต้น.